

Javne politike Republike Hrvatske prema starijim osobama

Bilušić, Karla

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:641531>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ

Karla Bilušić

Javne politike RH prema starijim osobama

Diplomski rad

Šibenik, 2023. godina

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ

Javne politike RH prema starijim osobama

Diplomski rad

Kolegij: Javne politike i pravna regulacija

Mentor(ica): mr. sc. Tomislav Ninić, pred.

Student(ica): Karla Bilušić

Matični broj studenta(ice): 1219061603

Šibenik, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Karla Bilušić**, student Veleučilišta u Šibeniku, JMBG **1219061603** izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na stručnom diplomskom studiju pod naslovom: „**Javne politike RH prema starijim osobama**“ isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 23. kolovoza 2023.

Student: Karla Bilušić

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Veleučilište u Šibeniku

Diplomski rad

Odjel upravni

Diplomski stručni studij upravni studij

Karla Bilušić

Bilušićeva 48, Zaton, karla.bilusic12345@gmail.com

Starenje stanovništva, demografske promjene najznačajniji su trendovi posljednjih nekoliko desetljeća u svim razvijenim zemljama pa tako i u Hrvatskoj. Hrvatska se svrstava među deset zemalja u svijetu s najstarijim stanovništvom (17,7%). Može se reći da je ovaj fenomen uzrokovan povećanjem kvalitete života, kontinuiranim padom fertiliteta i ukupnog životnog vijeka. Demografske projekcije pokazuju da će i u sljedećih trideset godina starenje i depopulacija biti glavno obilježje stanovništva Hrvatske. Pored demografskih, brojne su ekonomske i socijalne kao i druge posljedice ovakvih pokazatelja. Posljednjih godina različiti oblici izvaninstitucionalne skrbi dobivaju sve značajniju ulogu (gerontološki centar, udomiteljstvo, programi međugeneracijske solidarnosti). Izvaninstitucionalno zbrinjavanje starijih i nemoćnih osoba ima mnoge prednosti u odnosu na smještaj u ustanovama, omogućujući starijim osobama duži ostanak u vlastitom domu kao i zadovoljenje specifičnih potreba u lokalnoj sredini. Međutim, Hrvatska nema odgovarajući sustav skrbi za starije osobe. Javlja se veliki problemi i izazovi u stvarnoj primjeni i provedbi usvojenih zakona i normi. Suvremene mjere i trendovi socijalne politike usmjereni su podizanju razine i osnivanju) izvaninstitucionalnih oblika skrbi u lokalnim zajednicama te razvijanju mreže skrbi o osobama starije životne dobi usmjerene individualnim potrebama pojedinca. Stoga je potrebno reformirati tradicionalne oblike skrbi za starije, proširivati postojeće programe i provoditi novu shemu socijalne zaštite u području skrbi za starije osobe, odnosno približiti se konceptu aktivnog starenja i holističkom pristupu u planiranju i pružanju socijalnih usluga.

(38 stranica / 2 slika / 3 tablica / 33 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: javne politike, starije osobe, socijalna skrb, zdravstvena zaštita

Mentor: **mr. sc. Tomislav Ninić, pred.**

Rad je prihvaćen za obranu dana:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Graduation Thesis

Department of Administration

Graduate Studies of Public administration

Karla Bilušić

Bilušićeva 48, Zaton, karla.bilusic12345@gmail.com

Aging population, demographic changes are the most significant trends in the last few decades in all developed countries, including Croatia. Croatia ranks among the ten countries in the world with the oldest population (17.7%). It can be said that this phenomenon is caused by an increase in quality of life, a continuous decline in fertility and overall life expectancy. . Demographic projections show that in the next thirty years, aging and depopulation will be the main feature of the population of Croatia. In addition to demographics, there are numerous economic and social as well as other consequences of such indicators. In recent years, various forms of non-institutional care have been gaining an increasingly important role (gerontology center, foster care, intergenerational solidarity programs). Non-institutional care of the elderly and infirm has many advantages over accommodation in institutions, allowing the elderly to stay longer in their own home as well as meet specific needs in the local environment. However, Croatia does not have an adequate care system for the elderly. There are major problems and challenges in the actual application and implementation of adopted laws and norms. There are major problems and challenges in the actual application and implementation of adopted laws and norms. Modern measures and trends of social policy are aimed at raising the level and establishing non-institutional forms of care in local communities and developing a network of care for the elderly focused on the individual needs of the individual. Therefore, it is necessary to reform traditional forms of care for the elderly, expand existing programs and implement a new social protection scheme in the field of care for the elderly, that is, to approach the concept of active ageing and a holistic approach in planning and providing social services.

(38 pages / 2 figures / 3 tables / 33 literature citations / language of the original: Croatian)

The paper is stored in the digital repository of the Library of applied sciences in Šibenik

Keywords: public policies, elderly, social welfare, health care

Mentor: Mr. Sc. Tomislav Ninić, pred.

The paper was accepted to defend the day:

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
2.	JAVNE POLITIKE	2
2.1.	PODRUČJA JAVNE POLITIKE.....	3
2.2.	KREIRANJE JAVNIH POLITIKA	4
2.3.	2.3 CIVILNO DRUŠTVO I NJEGOVA ULOGA U KREIRANJU JAVNIH POLITIKA	6
3.	JAVNE POLITIKE RH PREMA STARIJIM OSOBAMA.....	7
3.1.	AKTIVNO STARENJE RH.....	8
3.2.	CILJEVI AKTIVNOG STARENJA	8
4.	PROGRAM SOCIJALNIH USLUGA PREMA STARIJIM OSOBAMA U RH.....	10
4.1.	VLADA REPUBLIKE HRVATSKE.....	10
4.2.	RAZVOJ POLITIKA I STRATEGIJA VLADE RH.....	11
4.2.1.	USLUGE NA NACIONALNOJ RAZINI.....	13
4.2.2.	USLUGE PODRŠKE FORMALNIM I NEFORMALNIM NJEGOVATELJIMA.....	14
4.3.	PROVEDBA MJERA VLADE RH.....	16
5.	UTJECAJ EUROPSKE UNIJE PREKO JAVNIH POLITIKA PREMA STARIJIM OSOBAMA	21
5.1.	EUROPSKA UNIJA (plan javnih politika prema starijim osobama).....	21
5.2.	PRAVA STARIJIH OSOBA U TEMELJNIM DOKUMENTIMA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA VIJEĆA EUROPE.....	24
6.	ULOGA INSTITUCIJA I USTANOVA U SKRBI ZA STARIJE OSOBE	25
7.	NEPOSREDNA RAZINA ODLUČIVANJA I KREIRANJA MJERA MIJERA I AKTIVNOSTI	30
8.	PRAVA STARIJIH OSOBA	31
9.	PUČKA PRAVOBRANITELJICA.....	32
10.	STARIJE OSOBE U RH	33
10.1.	DOMOVI ZA STARIJE I NEMOĆNE	34
11.	MIROVINSKO OSIGURANJE.....	35
11.1.	NACIONALNA NAKNADA ZA STARIJE OSOBE.....	36
11.2.	UMIROVLJENICI U REPUBLICI HRVATSKOJ	38
12.	ZAKLJUČAK.....	40

1. UVOD

Tema ovog rada je „Javne politike RH prema starijim osobama“ u kojem će se prikazati situacija u Republici Hrvatskoj te ćemo napraviti usporedbu s Europskom Unijom. Starenje stanovništva je zahvatilo Europske zemlje ali više one koje su razvijenije. Svrha ovog rada jest na temelju prikaza demografske situacije i stanja u sustavu socijalne skrbi za starije osobe, aktualizirati pitanje starenja stanovništva te predstaviti mogućnost Hrvatske da se prilagodi naraslim potrebama starije populacije za odgovarajućom brigom i skrbi. Na temelju ovih trendova i promjena u pogledu pružanja usluga skrbi starijim osobama može se očekivati da postojeći oblici skrbi neće biti primjereni i dostatni novim generacijama starijih ljudi u budućnosti. Starije osobe već danas imaju više slobodnog vremena, više neovisnosti i sigurnosti, a nove generacije starijih ljudi bit će zdravije, boljeg obrazovanja, a time i zahtjevnije. Sukladno tome i postojećim demografskim kretanjima, očekuje se da će se ne samo povećati potreba za korištenjem stručnih usluga skrbi izvan obitelji, već da će Hrvatska morati planirati razvoj tih usluga sukladno povećanim potrebama starijih osoba. S druge strane, izgradnja, danas prekinutih, socijalnih odnosa, ponovna integracija socijalno izoliranih starijih osoba kao i poticanje sudjelovanja starijih osoba u društvenim životima zajednice biti će glavni izazovi budućeg društvenog okruženja.

2. JAVNE POLITIKE

Javne politike se određuju na temelju tri kriterija, a to su:

- ✚ Organizacijski
- ✚ Sadržajni
- ✚ Kulturološki

Teme dijele logičan i inherentan sadržaj i logistiku koja ih čini smislenom cjelinom (sadržajni). Konkretna javna politika stvara se djelovanjem različitih aktera, koji su zainteresirani za isti skup problema i koji jedan drugom priznaju skup problema u zajedničkom podsustavu (organizacijski) i pod trećim, politika i neki sektor određuje razumijevanje o tome što jesu a što nisu društveni problemi ili na koji način društvo funkcionira ili kako bi trebalo funkcionirati.

Pomoću ta tri kriterija ili pristupa najčešće se dolazi do vrlo sličnih rezultata, odnosno do istih javnih politika. Primjerice, zdravstvena politika čini domenu ili sektor i prema autonomnom sadržaju koji ima specifičnu logiku funkcioniranja, i prema akterima i organizacijama koje čine zaseban podsustav, i prema shvaćanjima što su bolest i zdravlje te zašto je to kolektivni problem. Tako određene javne politike potrebno je međusobno razgraničiti, razvrstati i klasificirati u skupove da bi se mogle uspoređivati. Najčešće i najjednostavnije ih je podijeliti na nominalne kategorije. Prvu vrstu čine sektori koji se formiraju prema sadržaju, odnosno prema području koje se regulira i djelatnosti kojom se upravlja. Primjeri su obrazovna, prometna i energetska politika te politika zaštite okoliša. Drugu vrstu čine javne politike koje se formiraju prema ciljnim skupinama. Određene su prema identitetu posebnih društvenih skupina, primjerice prema djeci, obitelji, starijim osobama itd. Treća su vrsta političke analize Profil politika: Hrvatske javne politike koje se formiraju prema institucionalnom okviru, odnosno prema tome na kojem teritoriju “važe” i na kojoj se razini vlasti primarno oblikuju. Stoga se govori o općinskim, regionalnim, urbanim, ruralnim, nacionalnim, državnim, federalnim ili europskim javnim politikama.¹

Sektore koji su utvrđeni prema politikama ću u ovom radu opisati, od javnih politika prema institucionalnoj razini te obratiti pažnju na javne politike u RH prema starijim osobama.

¹ [209520 \(srce.hr\)](https://www.srce.hr/209520)

2.1. PODRUČJA JAVNE POLITIKE

- ✚ klasični državni resori
- ✚ ekonomske politike
- ✚ socijalne politike
- ✚ posebne sektorske politike ostale politike

Temeljni resori razvrstani su u 5 grozdova ili temeljnih skupina srodnih javnih politika koji zajedno čine policy areas. U navedenom tekstu ću ukratko pojasniti svaki od njih

KLASIČNI DRŽAVNI RESORI

Politika zaštite temeljnih ljudskih prava, vanjska politika, obrambena politika, politika javnog reda i mira / unutarnje sigurnosti (sigurnosna politika) sudska politika, kaznena politika (kazneno-pravosudna politika) migracijska politika

EKONOMSKE POLITIKE

Makroekonomska politika, porezna politika (fiskalna (proračunska) politika / monetarna politika), industrijska politika, politika konkurentnosti, investicijska politika, politika regulacije poslovanja, politika regulacije financijskih tržišta politika zapošljavanja, regionalna politika

SOCIJALNE POLITIKE

Zdravstvena politika, politika socijalne skrbi i socijalne pomoći, mirovinska politika, obrazovna politika, stambena politika, politika urbanizacije i prostornog uređenja (stambena politika i urbano planiranje) politika prema ženama, politika prema manjinama, obiteljska politika

POSEBNE SEKTORSKE POLITIKE

Poljoprivredna politika, energetska politika, prometno-infrastrukturna politika, komunikacijsko-informacijska politika (komunikacijska politika), politika razvoja informacijskog društva, medijska politika, vodna politika, politika zaštite okoliša politika istraživanja i razvoja, politika tehnološkog razvoja (znanstvena politika)

OSTALE POLITIKE : Kulturna politika, sportska politika, religijska politika²

² [Javne politike brošura web.pdf \(civilnodrustvo-istra.hr\)](#)

2.2. KREIRANJE JAVNIH POLITIKA

Izrada javne politike ima 5 koraka:

1. Definiranje problema - analiza iz koje se objašnjava potreba djelovanja i definiranje ciljeva javne politike
 2. Formulacija i kreiranje rješenja - razmatranje više opcija, procjenjuje se njihov mogući učinak i odabire se najprikladnije rješenje sa instrumentima i mjerama za provedbu obrazloženje za optimalnu opciju
 3. Legitimacija političke odluke - potvrđivanje odabranog rješenja donošenjem političke odluke i objavom sadržaja i ciljeva javne politike
 4. Provedba rješenja - plan primjene koji je konkretan (što, tko, kako, kada) a uključuje i administraciju i koordinaciju provedbe, te praćenje kvalitete provedbe.
 5. Vrednovanja ili evaulacija - vrednuju se rezultati primjene politike i formiraju prijedlozi za daljnje djelovanje, odnosno odlučuje se da li će daljnja provedba politike biti okončana, nastavljena kroz duže vremensko razdoblje ili nastavljena uz izmjene instrumenata. Proces je opisan kao kružni proces zato što se vrednovanje rezultata i učinaka politike prelijeva u fazu prepoznavanja problema gdje se odlučuje o promjeni sadržaja javne politike ili se identificira novi problem koji u prvom ciklusu nije bio uočen ili nije postojao.³
- Najvažniji akter u kreiranju javnih politika jest Vlada , javne politike se definiraju kao „sve ono što vlast/vlada odabire da će učiniti ili da neće učiniti“⁴

Već smo naveli da je najvažniji akter u javnim politikama Vlada te tijela Vlade i članovi, isto tako i državna upravna tijela podređena Vladi a posebice ministarstva – središnja tijela. Možemo reći da Vlada „stavlja u pogon“ državni aparat, jer su javna i državna upravna karika koja spajaju učinke javnih politika na građana i odluku dužnosnika.

³ [Javne politike brošura web.pdf \(civilnodrustvo-istra.hr\)](#)

⁴ [209520 \(srce.hr\)](#)

Akteri su pojedinci, skupine (neformalne ili formalne) ili organizacije koje međusobno sudjeluju u stvaranju javnih politika, rješavanju javnih problema i implementaciju.

✚ Akteri vlasti:

Vlada (predsjednik, potpredsjednik i ministri), niz ministarstava, ureda, kabineta koordinacija, odbora i povjerenstava. Ministarstva se, nadalje, sastoje od pojedica poput uprava, sektora i odjela, mnogo drugih aktera u hijerarhiji vlasti, ponajprije parlament i njegovi odbori, ali i predsjednik države, pravobranitelji, sudovi te velik broj jedinica lokalne samouprave i uprave, tijela središnje državne uprave (državni uredi, državne upravne organizacije) i ostala tijela javnog sektora (različite agencije, zavodi, instituti, inspektorati, centri, fondovi, ustanove itd.).

✚ Akteri izvan vlasti:

Mediji, nevladine udruge, sveučilišta, istraživačke organizacije, međunarodni vladini i nevladini akteri, građanske inicijative, izvan parlamentarne stranke.

Koraci za izradu ili kreiranje javnih politika su:

- ✚ Definiranje problema
- ✚ Formulacija i kreiranje rješenja
- ✚ Legitimacije političke odluke
- ✚ Provedba rješenja
- ✚ Vrednovanje ili evaluacija

2.3. 2.3 CIVILNO DRUŠTVO I NJEGOVA ULOGA U KREIRANJU JAVNIH POLITIKA

Od strane Europske unije prepoznat je civilni sektor kao jedan od stupova društva stoga ga žele što češće upotrebljavati za korištenje u kreiranju javnih politika. Sudjelovanje u fazama kod civilnog društva za kreiranje javnih politika dijeli se na:

- ✚ Upozoravanje na probleme
- ✚ Osvještavanje šire javnosti
- ✚ Promovirajući javnopolitičke ciljeve

Civilno društveni sudionici postaju, može se reći jako često partneri u vlasti pri rješavanju problema, osiguravaju informacije znanje te specijalizirane analize. Njegovi članovi radnih skupina i savjetodavna vijeća igraju veliku ulogu u formulaciji. Civilno društvo u kombinaciji s javnom upravom može pružati razne vrste javnih usluga te pomoći pri provedbi javne politike. Potrebno je voditi računa o populaciji politike i ciljanoj skupini tj. grupu građana na koju je provedba politike usmjerena i na čiji društveni položaj politika može utjecati.

Prednost zašto se uključuje civilno društvo u kreiranje javnih politika jest to što te organizacije mogu voditi računa o pasivnim ciljanim skupinama tijekom osmišljavanja kriterija procjene kvalitete provedbe a naročito ako se radi o skupini građana kojima politika nije inicijalno usmjerena ali ima nepredviđen utjecaj na njihov status.

3. JAVNE POLITIKE RH PREMA STARIJIM OSOBAMA

Dakle, u ovom radu se osvrćem na javne politike prema starijim osobama stoga iz podataka što sam pronašla, prema procjeni o broju stanovnika u Republici Hrvatskoj je sredinom 2018. godine živjelo ukupno 832 612 osoba starih 65 i više godina što je 20,37% ukupnog stanovništva (DZS). Hrvatska se dugo nalazi u skupini „stara društva“.

Starijim osobama dostupna su i prava socijalne skrbi koja mogu koristiti ako ispunjavaju propisane uvjete.⁵

Starije osobe koje su u sustavu socijalne skrbi poznate su kao posebna kategorija „osjetljiva kategorija“ da im se omogući pravo na starost i društvenu uključenost upravo zbog toga izrađena je „Strategija socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017. - 2020.“

Sustav socijalne skrbi za starije osobe usmjeren je na suzbijanje socijalne isključenosti te pružanje kvalitetnih socijalnih usluga, koje osiguravaju sljedeći pružatelji:

- ✚ ustanove socijalne skrbi,
- ✚ udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe te obrtnici,
- ✚ fizičke osobe kao profesionalnu djelatnost,
- ✚ udomiteljske obitelji

U Republici Hrvatskoj postoji tridesetak temeljnih javnih politika, u popisu konvencionalnih javnih politika nema mnogo politika koje su određene prema ciljanim skupinama. Iznimke u politikama su prema obiteljima, manjinama i ženama.

Ključna područja koja su obuhvaćena vezana za javnu politiku na području RH vezano za starije osobe:

- ✚ NACIONALNA STRATEGIJA ZA STARIJE OSOBE – cilj ove strategije jest unaprijediti kvalitetu života starijih osoba i osigurati njihovu aktivnu ulogu u društvu, sadržava različite aspekte zdravlja, skrbi, socijalne uključenosti i aktivnosti usmjerene prema starijim građanima.

⁵ [Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike - Starije osobe \(gov.hr\)](http://www.mirovinskogustava.gov.hr)

- ✚ ZAKONODODAVSTVO O STARIJIM OSOBAMA – osim Zakona o socijalnoj skrbi, postoje i drugi zakoni koje se bave pravima i zaštitom starijih osoba na različitim područjima kao što su zdravstvo, radno pravo, zaštita propisa i drugi relevantni propisi
- ✚ PROGRAM SOCIJALNIH USLUGA - država i lokalna samouprava pružaju različite usluge starijim osobama kako bi im se osigurala pomoć i podrška u svakodnevnim aktivnostima
- ✚ SKRB O ZDRAVLJU STARIJIH OSOBA- javne politike također obuhvaćaju skrb o zdravlju starijih osoba, uključujući zdravstvenu njegu, prevenciju i pristup zdravstvenim uslugama
- ✚ POTICANJE AKTIVNOG STARENJA – javne politike potiču aktivno starenje promovirajući participaciju starijih osoba u društvu, kulturi, obrazovanju, i drugim aktivnostima.

3.1. AKTIVNO STARENJE RH

Aktivno starenje predstavlja koncept koji se odnosi na poticanje starijih osoba da ostanu zdravi, živi, aktivni, produktivni tijekom cijelog svog životnog vijeka. U kontekstu javnih politika u RH aktivno starenje ima važnu ulogu u promicanju kvalitete života starijih osoba te stvaranju društva koje cijeni njihov doprinos i iskorištava njihove potencijale.

3.2. CILJEVI AKTIVNOG STARENJA

- ✚ Poticanje zdravog načina života, prevenciju bolesti, promicanje mentalne i tjelesne aktivnosti
- ✚ Socijalna uključenost- stvaranje uvjeta za aktivno sudjelovanje starijih građana u životne aktivnosti kako bi se osjećali povezano s okolinom
- ✚ Radna aktivnost- omogućavanje mogućnosti za rad i profesionalni razvoj starijih osoba
- ✚ Interkulturalna raznolikost- osiguravanje poštovanja, promicanje pristupa i razumijevanja prema starijim osobama različitih kulturnih i etničkih pozadina
- ✚ Pravo na izbor- pravo odabira način života koji im odgovara

- ✚ Intergeneracijska suradnja – poticanje suradnje između međusobnog učenja između različitih generacija kako bi se izbjegla generacijska podjela

Aktivno starenje možemo definirati kao važan pristup jer promiče pozitivan pogled na starenje i njihov princip života, isto tako prepoznaje njihov potencijal i vrijednost u društvu.

Kroz primjenu ovih politika društvo se može pripremiti za starenje populacije na način koji pruža starijim osobama na kvalitetan i dostojanstven život te stvara balans između njih.

4. PROGRAM SOCIJALNIH USLUGA PREMA STARIJIM OSOBAMA U RH

U RH program socijalnih usluga prema starijim osobama u RH obuhvaćaju različite programe i usluge. To su starački domovi, pružanje pomoći u kući, gerontodomaćice, dnevni centri za starije osobe i sl.

ZAKONODAVSTVO SOCIJALNE SKRBI

- ✚ Zakon o socijalnoj skrbi
- ✚ Zakon o mirovinama
- ✚ Zakon o zaštiti potrošača
- ✚ Zakon o zaštiti prava pacijenta
- ✚ Zakon o nasilju u obitelji i zlostavljanju
- ✚ Zakon o stambenim pravima

4.1. VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Vlada Republike Hrvatske je veoma važan akter i igra ključnu ulogu u javnoj politici prema starijim osobama iz nekoliko bitnih razloga:

- ✚ ZAKONODAVSTVO – donosi i predlaže zakone i propise koji se odnose na prava i potrebe starijih osoba
- ✚ FINANCIRANJE I PRORAČUN – osigurava sredstva iz proračuna za programe i usluge namijenjene starijim osobama
- ✚ RAZVOJ POLITIKA I STRATEGIJA – razvija dugoročne politike i strategije koje promiču aktivno starenje i zapošljavanje starijih osoba te osigurava pristupačnost stambenih prostora
- ✚ SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA
- ✚ EDUKACIJA I SVIJEST- provođenje kampanja i obrazovnih programa kako bi se potakla svijest o pitanjima starenja
- ✚ PRAĆENJE I EVALUACIJA POLITIKA- prati se učinkovitost i utjecaj politika prema starijim osobama kako bi osigurala njihovu prilagodbu

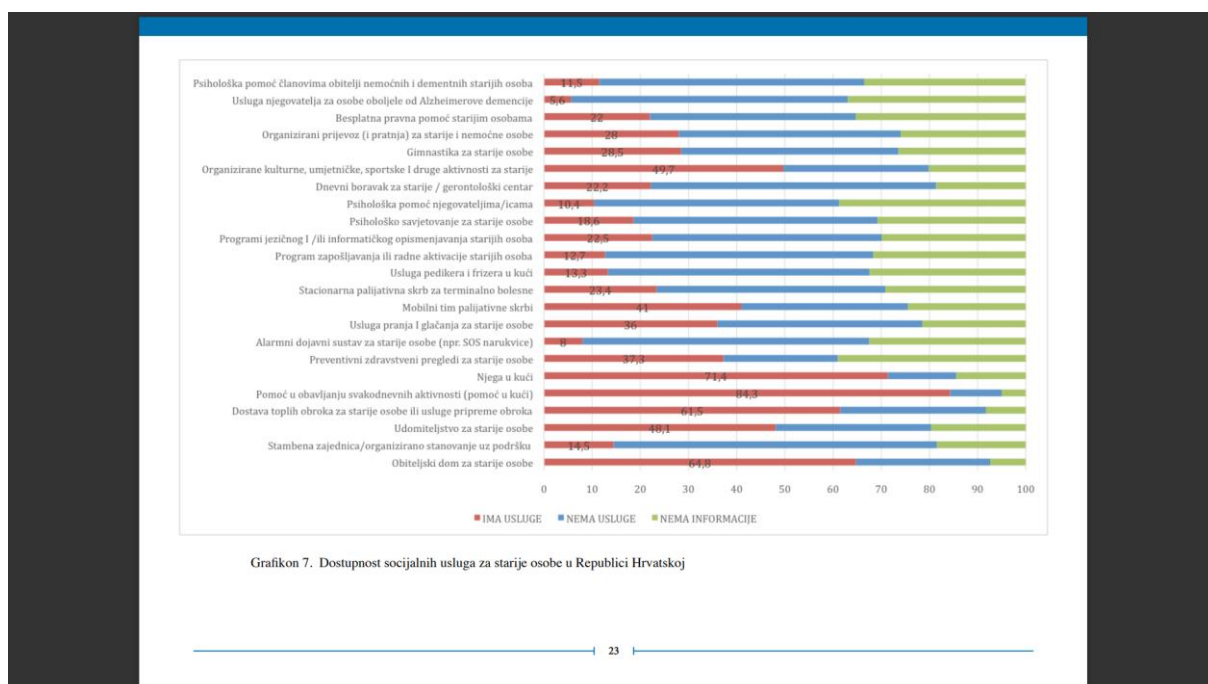
4.2. RAZVOJ POLITIKA I STRATEGIJA VLADE RH NACIONALNI PLAN RAZVOJA SOCIJALNIH USLUGA OD 2021. godine DO 2027.godine (usluge za osobe starije životne dobi)

Udio stanovništva u RH starijeg od 65 godina je 2019. godine iznosi 20,6% sa smjerom rasta do 2050. godine na 30,2%, dok je prosjek EU 2019. godine iznosio je 20,3% s

smjerom rasta do 2050. godine na 29,5%. Demografski pokazatelji ukazuju pad stanovništva s 4,08 milijuna u 2019. godini na 3,39 milijuna u 2050 godini, u apsolutnim brojevima će doći do rasta populacije iznad 65 godina na više od milijun. Stopa siromaštva starijih osoba u Hrvatskoj pokazuje smjer rasta od 2014. godine i u 2019. godini je ona iznosila 30,1%, što je značajno više od prosjeka EU (16,1%). U RH postoje smještajni kapaciteti 29.414 odnosno za 3,68% osoba u dobi od 65 i više godina što je daleko niže od prosjeka EU koji iznosi 5%.

Za Hrvatsku se može reći da je na dnu ljestvice što se tiče kreveta po brojevima ustanova a manje od Hrvatske vezano za države članice imaju jedino Bugarska i Rumunjska. Nedostatci su raspoređeni po županijama a prema istraživanju najveće nedostatke sadržavaju Šibensko-kninska, Ličko-senjska, Zadarska, Virovitičko-podravska i Splitsko-dalmatinska. Smještajni kapaciteti su 3,68% što bi značilo da su ispod prosjeka. Isto tako nedostaje i poprilično radne snage poput medicinskih sestara i njegovatelja a to možemo prepisati odlasku u druge zemlje. RH nije osigurala dostatne smještajne kapacitete za starije osobe u sustavu socijalne skrbi, zbog čega je u Hrvatskoj u 2017. godini u bolnicama bilo 4.152 kreveta za dugotrajnu skrb, što je ekvivalent od 5,1 bolničkih kreveta na 1000 starijih osoba. To je više od prosjeka zemalja članica OECD-a u kojima su osigurana 2 bolnička kreveta dugotrajne skrbi na 1000 starijih osoba. Također, provedena je i analiza naknada i dostupnosti formalne skrbi za starije osobe u Hrvatskoj te istraživanje o stanju neformalne skrbi pri čemu je dana preporuka da se starijoj osobi omogući pravo na njegovatelja u vlastitom domu⁶

⁶ [Vlada Republike Hrvatske - Programi, strategije, planovi i izvješća \(gov.hr\)](http://vlada.gov.hr)

Slika 1. Dostupnost socijalnih usluga za starije osobe u RH⁷

Usluge obiteljskog doma za starije prisutne su u 65% jedinica lokalne samouprave, dok je npr. usluga dostave toplih obroka ili priprema obroka prisutna 62% JLS, a njega u kući 71% JLS. Međutim prema procjeni stručnjaka navedeni postotci ne zadovoljavaju potrebe stanovništva.

Prehrana, kućanski poslovi, prijevoz, nabava lijekova, tj. svakidašnje aktivnosti su usluge za koje stručnjaci smatraju da zadovoljavaju kriterije dostupnosti i pružanja usluga čini 84% JLS.

Ono što nam nije dovoljno dostupno u RH su udomiteljstvo za starije osobe, preventivni zdravstveni pregledi, pratnja za starije osobe, palijativna skrb i pratnja za nemoćne osobe

⁷ Skinuto s [Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf \(rctzg.hr\)](https://rctzg.hr/Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf)

4.2.1. USLUGE NA NACIONALNOJ RAZINI

USLUGE SMJEŠTAJA

Organizirano stanovanje uz podršku za starije osobe, 68% ispitanika uslugu smatra potrebnom

Palijativna skrb za terminalno bolesne osobe, 72% ispitanika uslugu smatra potrebnom

USLUGE NAMIJENJENE UKLJUČIVANJU STARIJIH OSOBA U ZAJEDNICU

I AKTIVNOM STARENJU

Radna aktivacije starijih osoba, 53% ispitanika uslugu smatra potrebnom

Programi jezičnog ili informatičkog educiranja starijih osoba, 53% ispitanika uslugu smatra potrebnom

Gerontološki centar, 74% ispitanika uslugu smatra potrebnom

Gimnastika za starije osobe, 56% ispitanika uslugu smatra potrebnom

USLUGE INDIVIDUALNE PODRŠKE STARIJIM OSOBAMA

Usluge pedikera i frizera 61% -ispitanika smatra uslugu potrebnom

Psihološko savjetovanje starijih osoba – 75% ispitanika

SOS narukvice (alarmni dojavni sustav) – 68% ispitanika

Besplatna pravna pomoć – 75%ispitanika

Usluga njegovatelja osobe oboljele od Alzheimerove demencije – 63% ispitanika

4.2.2. USLUGE PODRŠKE FORMALNIM I NEFORMALNIM NJEGOVATELJIMA

Kod starijih osoba , ispitivali smo dostupnost socijalnih usluga za neformalne i formalne negovatelje imajući u vidu upravo velike izazove u tom dijelu i negovateljski stres kao socijalni rizik.

Prema mišljenjima ispitanika, sve ove usluge su potrebne, iako su vrlo malo prisutne u lokalnim zajednicama u Hrvatskoj (u svega 10% JLS-ova).

To su usluge psihološke pomoći negovateljstevim (60% ispitanika uslugu smatra potrebnom) i psihološka pomoć članovima obitelji nemoćnih i dementnih starijih osoba (76% ispitanika uslugu smatra potrebnom).⁸

⁸ [Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf \(rctzg.hr\)](#)

DOBNE SKUPINE	Starije osobe prema dobnim skupinama (procjena stanovništva sredina 2019. god.)	Zajamčena minimalna naknada	Doplatka za pomoć i njegu	Osobna invalidnina	Pomoć u kući	Smještaj temeljem rješenja CZZS
UKUPNO	844.867 100%	8.655 100%	49.596 100%	10.937 100%	4.159 100%	8.103 100%
65-74 god.	460.163 54,46%	5.787 66,86%	20.127 40,58%	4.927 45,05%	1.325 31,86%	3.185 39,30
75-84 god.	293.622 34,75%	1.922 22,21%	17.184 34,65%	3.470 31,73%	1.731 41,62%	2.617 32,29%
85 i više	91.082 10,78%	946 10,93%	12.285 24,77%	2.540 23,22%	1.103 26,52%	2.301 28,39%

Tablica: br.1

Prikazuje se udio starijih osoba po dobnim skupinama u ukupnoj populaciji starijih osoba u RH, iz priložene tablice možemo vidjeti da je najmanje starih osoba u staroj dobnj skupini, a najviše u mlađoj dobnj skupini. Pripadnici manje dobne skupine su zastupljeniji kao korisnici prava na minimalnu naknadu, prava na osobnu invalidninu i doplatka za pomoć.⁹

⁹ [Izješće o provedbi Strategije socijalne skrbi za starije osobe.pdf \(gov.hr\)](#)

4.3. PROVEDBA MJERA VLADE RH

A) PODRUČJE ZAKONODAVNOG OKVIRA

Cilj 1. Ujednačiti pristup mreži socijalnih usluga za sve korisnike i pružatelje usluga pod istim

uvjetima i pravilima, odnosno uvođenje jedinstvenog modela financiranja temeljenog na plaćanju po izvršenoj usluzi.

Predviđena je reforma za plaćanje usluga dugotrajnog smještaja za starije osobe kroz uspostavljanje zakonodavnog okvira za omogućavanje pružanje smještaja starijim osobama u decentraliziranim i državnim domovima.

Tijekom 2020. godine Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provodilo je projekt „Razvoj metodologije za izračun cijena socijalnih usluga“ (SRSP, 2019.), a koji je završen u prvom tromjesečju 2021. godine. Iznos projekta je 300.000 eura. Kao jedan od ciljeva provedbe reformskih mjera je uspostava jednakog statusa korisnika socijalnih usluga neovisno o vrsti i statusu pružatelja usluga, jednakog pristupa prema svim pružateljima socijalnih usluga te postizanje cijene koja prati kvalitetu pružene usluge. U okviru projekta je izrađena jedinstvena metodologija za izračun cijena socijalnih usluga koja će poslužiti kao podloga za donošenje podzakonskog propisa kao regulatornog okvira.¹⁰

Cilj 2. Poboljšati nadzor rada pružatelja usluga za starije osobe

U svrhu postizanja navedenog cilja planiralo se provesti reformu organizacije rada inspekcije kroz uspostavu zakonodavnog okvira. S tim u vezi ističe se kako Zakon o socijalnoj

skrbi (Narodne novine, br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20) propisuje odredbe vezane uz inspekcijski nadzor, a način provođenja istoga provodi se u skladu s Pravilnikom o sadržaju i načinu provođenja inspekcijskog nadzora u djelatnosti socijalne skrbi (Narodne novine, broj 66/2015). Također Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike je zbog složenosti poslova od listopada 2020. godine

¹⁰ [Izješće o provedbi Strategije socijalne skrbi za starije osobe.pdf \(gov.hr\)](#)

povećao broj izvršitelja preraspodjelom državnih službenika ministarstva na poslove viših inspektora, te je time povećan broj inspekcijskih nadzora. Za provedbu ove mjere nisu utrošena dodatna sredstva iz državnog proračuna.

Cilj 3. Osigurati nacionalnu mirovinu socijalno ugroženim starijim osobama

U svrhu postizanja navedenog cilja provedena je u 2018. godini sveobuhvatna analiza parametara socijalne sigurnosti (socijalna skrb, mirovinski sustav, stanje na tržištu rada, EU praksa i dr.). Tijekom 2019. godine osnovana je Radna skupina za utvrđivanje uvjeta i kriterija

za uvođenje nacionalne mirovine - kriterija za obuhvat potencijalnih korisnika nacionalne mirovine, imovinski i/ili dohodovni cenzus, parametri za izračun visine nacionalne mirovine te potrebna financijska sredstva. Tijekom 2020. godine Radna skupina za utvrđivanje uvjeta i kriterija za uvođenje nacionalne mirovine završila je s radom te je u travnju 2020. godine izrađen Nacrt prijedloga zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe. Tijekom izrade Nacrta prijedloga zakona izmijenjen je naziv instituta iz „nacionalna mirovina“ u „nacionalna naknada za starije osobe“, koji obuhvatom i sadržajem u cijelosti odgovara intenciji Vlade Republike Hrvatske iz Strategije socijalne skrbi za starije osobe 2017.-2020. godine. Budući da je provedba mjere u 2020. godini obuhvaćala samo zakonodavni postupak, nije bilo potrebno osigurati dodatna sredstva u državnom proračunu, već se provedba mjere provodila u sklopu redovne djelatnosti. Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe donesen je i objavljen u Narodnim novinama broj 62/20, s početkom primjene od 1 siječnja 2021. godine.

Cilj 4. Širenje prava na status njegovatelja

U svrhu postizanja navedenog cilja planirana je mjera donošenja propisa kojim će se regulirati pravo na status njegovatelja za skrb o starijim osobama. S tim u vezi u sklopu Programa potpore strukturnim reformama (SRSP) 2019. provodio se projekt Formalni i neformalni oblici skrbi za starije osobe (analiza i istraživanje). Iznos projekta je 220.000 eura, a provoditelj projekta je Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Projekt je započeo u srpnju 2019. godine i trajao je 18 mjeseci. Cilj projekta bio je utvrditi stvarne

pokazatelje stanja skrbi o starijim osobama, s naglaskom na starije osobe o kojima se skrbi na neformalan način, a na temelju kojih će se izraditi preporuke za reguliranje prava i usluga u sustavu socijalne skrbi usmjerenih adekvatnom zadovoljavanju potreba starijih osoba. Rezultati istraživanja poslužit će kao podloga za uvođenje novih usluga starijim osobama radi unaprjeđenja skrbi za starije osobe kako bi im se omogućio život u vlastitom domu. Prateći stanje u području zaštite prava starijih osoba kao i skrbi za starije osobe kao prioriteta nacionalnih i strateških dokumenata, između ostaloga i Programa Vlade Republike Hrvatske za mandatno razdoblje 2020. - 2024., Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike poduzeti će daljnje mjere i radnje u smjeru osiguravanja kvalitetnije skrbi za starije osobe. Za provedbu ove mjere nisu utrošena dodatna sredstva iz državnog proračuna.

B. INFORMIRANJE I PODIZANJE RAZINE SVIJESTI O PRAVIMA STARIJIH OSOBA

Cilj 1. Informiranje o pravima starijih osoba u društvu

Za postizanje navedenog cilja provodile su se dvije mjere: „Praćenje kršenja prava starijih osoba“ i „Stvaranje preduvjeta za informiranje i podizanje razine svijesti o pravima starijih osoba“.

Mjera 1.1 Praćenje kršenja prava starijih osoba

Unutar navedene mjere Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provelo je sve tri planirane aktivnosti do kraja 2019. godine. S tim u vezi ističe se da je provedeno istraživanje o kršenju prava starijih osoba s naglaskom na sve vidove nasilja i zlorabe ugovora o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju, a slijedom prikupljenih podataka prava. O provedbi navedene mjere izvještavano je kroz izvješće o provedbi Strategije socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine za 2019. godinu.

Mjera 1.2. Stvaranje preduvjeta za informiranje i podizanje razine svijesti o pravima starijih

osoba .U svrhu provedbe ove mjere Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike sufinanciralo je projekte organizacija civilnog društva usmjerene na informiranje i podizanje razine svijesti o pravima starijih osoba. S tim u vezi ističe se da je

Poziv za prijavu projekata usmjerenih unaprjeđenju kvalitete života i zaštiti prava starijih osoba objavljen u ožujku 2019. godine, a Odluka o raspodjeli financijskih sredstava za projekte usmjerene unaprjeđenju kvalitete života i zaštiti prava starijih osoba donesena je 9. siječnja 2020. godine. Unutar navedenog Poziva jedno prioritarno područje odnosi se na informiranje u okviru kojeg se financira 9 projekata u ukupnom iznosu od 649.000,00 kuna s proračunske pozicije Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, A 734189 Udruge u socijalnoj skrbi, račun 3811 Tekuće donacije u novcu (Izvor 11 i 41).

C. ŠIRENJE I UNAPREĐENJE USLUGA U ZAJEDNICI

Cilj 1. Povećati dostupnost usluga za starije osobe

Za postizanje navedenog cilja provodile su se tri mjere: „Ujednačavanje dostupnosti kapaciteta za smještaj starijih osoba“, „Razvijanje usluga za starije osobe usmjerenih zadržavanju starijih osoba u njihovom domu“ i „Osiguravanje usluga usmjerenih povećanju kvalitete života starijih osoba“.

Mjera 1.1. Ujednačavanje dostupnosti kapaciteta za smještaj starijih osoba

U svrhu provedbe mjere poticalo se povećanje smještajnih kapaciteta do razine državnog prosjeka u županijama u kojima su kapaciteti ispod prosjeka. Tijekom 2020. godine, ukupni smještajni kapaciteti u Republici Hrvatskoj za starije osobe iznosio je 26 762. Udio smještajnog kapaciteta u odnosu na ukupan broj starijih za 2020. godinu iznosio je 3,16%. Postotak smještajnih kapaciteta u 11 županija bio je ispod prosjeka od 3,16%, a to su: Krapinsko-zagorska županija, Sisačko-moslavačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Primorsko-goranska županija, Brodsko-posavska županija, Zadarska županija, Osječko-baranjska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istarska županija i Dubrovačko-neretvanska županija. Također je primjetno da je u pojedinim županijama došlo do porasta broja starijih osoba. Poticanje povećanja smještajnih kapaciteta predviđeno je pratiti preko danih preporuka za izgradnju novih kapaciteta za starije osobe u županijama u kojima su smještajni kapaciteti ispod prosjeka države.

Mjera 1.2. Razvijanje usluga za starije osobe usmjerenih zadržavanju starijih osoba u njihovom domu

Unutar ove mjere planirana je provedba aktivnost „Poticanje pružanja izvaninstitucionalnih usluga za starije osobe na lokalnoj razini“. S tim u vezi, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike je u okviru Poziva za prijavu projekata usmjerenih unaprjeđenju kvalitete života i zaštiti prava starijih osoba sufinanciralo 46 projekata u ukupnom iznosu od 4.440.000,00 kuna isplaćenog u 2020. godini s proračunske pozicije Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike A 734189 - Udruge u socijalnoj skrbi. U navedenom Pozivu jedno od prioritetnih područja odnosilo se na uslugu prijevoza starijih osoba. Usluga prijevoza osigurava se starijim osobama koje nisu u mogućnosti potrebu odlaska na njima važno mjesto (npr. liječniku, na terapiju i sl.) zadovoljiti korištenjem javnog prijevoza ili im tu uslugu ne mogu osigurati članovi obitelji.¹¹

¹¹ [Izvešće o provedbi Strategije socijalne skrbi za starije osobe.pdf \(gov.hr\)](#)

5. UTJECAJ EUROPSKE UNIJE PREKO JAVNIH POLITIKA PREMA STARIJIM OSOBAMA

EU promiče jednakost, zaštitu prava starijih osoba, socijalnu inkluziju kroz različite inicijative i zakone. Podrazumijeva se zdravstvena skrb, dostojanstvena starost, socijalna participacija i pristojne uvjete. Podržava se razmjena informacija i praksa među državama članicama kako bi se poboljšala kvaliteta života starijih osoba diljem Europe. Naravno, važno je istaknuti da javne politike variraju od svake države članice zasebno jer svaka od njih ima svoje pristupe i sustave socijalne skrbi.

5.1. EUROPSKA UNIJA (plan javnih politika prema starijim osobama)

Unija priznaje i poštuje prava starijih osoba na dostojan život i neovisnost te na sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu.¹²

Populacijski trendovi posljednjih desetljeća upozoravaju na demografsko starenje stanovništva u Europi. Starenje stanovništva očituje se u promjenama dobne strukture stanovništva zbog čega raste udio starijih osoba, dok istovremeno pada udio radno sposobnih osoba u ukupnom stanovništvu. Prema podacima Ujedinjenih naroda osoba starije životne dobi pripadaju osobe u dobi od 65 do 90 godina, dok kategoriji vrlo starih osoba pripadaju osobe od 90 i više godine. Statistike pokazuju kako osobe u dobi od 65 godina i više čine gotovo petinu ukupnog stanovništva svih zemalja Europske unije. U starijoj životnoj dobi dolazi potpunog prestanka poslovnih obveza te do povećanja slobodnog vremena ili smanjenja. Samim time u prvi plan dolazi kvaliteta života osoba starije. Jedan od načina kako bi došlo do unaprjeđenja kvalitete života može se ostvariti u kontekstu obrazovanja. Specifičnosti učenja u trećoj životnoj dobi određene su prvenstveno senzornim i kognitivnim sposobnostima, a zatim motoričkim sposobnostima kao i motivacijom osoba te dobne skupne.

Prema istraživanjima temelji se da je potrebna bolja zaštita temeljnih prava starijih osoba.

¹² [Članak 25 - Prava starijih osoba | European Union Agency for Fundamental Rights \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32000R025%3A_20160101)

60% Europljana da u traženju posla osobe starije životne dobi predstavljaju nedostatak. Smatra se da se starije osobe često stavljaju kao teret društva.

Temeljna prava nisu samo za mlade. Njima se štite svi bez obzira na dob,” kaže FRA-in direktor Michael O’Flaherty. „Moramo bolje štiti starije članove naše zajednice. Krajnje je vrijeme da pretočimo politička obećanja u konkretne mjere. Moramo se zalagati za civilna, politička, socijalna, gospodarska i kulturna prava starijih osoba.”¹³

Danas je 20 posto stanovništva starije od 65 godina, predviđa se da će do 2070. u toj dobnoj skupini biti 30 posto stanovništva, a očekuje se da će udio građana starijih od 80 godina do 2070. dosegnuti 13 posto. Broj osoba kojima bi mogla biti potrebna dugotrajna skrb mogao bi se povećati s 19.5 milijuna 2016. na 23.6 milijuna 2030. te 30.5 milijuna 2050.¹⁴

Population age structure by major age groups, 2008 and 2018
(% of the total population)

	0–14 years old		15–64 years old		65 years old or over	
	2008	2018	2008	2018	2008	2018
European Union - 28 countries (*)	15.8	15.6	67.2	64.7	17.1	19.7
Belgium (*)	16.9	17.0	66.0	64.3	17.1	18.7
Bulgaria	13.1	14.2	69.1	64.8	17.8	21.0
Czechia	14.2	15.7	71.1	65.0	14.6	19.2
Denmark	18.4	16.6	66.1	64.1	15.6	19.3
Germany (*)	13.7	13.5	66.2	65.1	20.1	21.4
Estonia (*)	14.8	16.3	67.7	64.1	17.5	19.6
Ireland	20.4	20.8	68.9	65.3	10.8	13.8
Greece	14.6	14.4	66.8	63.8	18.7	21.8
Spain	14.6	15.0	68.9	65.9	16.4	19.2
France (*)	18.5	18.1	65.2	62.1	16.4	19.7
Croatia (*)	15.5	14.5	66.7	65.4	17.8	20.1
Italy	14.1	13.4	65.7	64.0	20.2	22.6
Cyprus	18.2	16.2	69.4	67.8	12.4	15.9
Latvia	14.0	15.8	68.4	64.2	17.6	20.1
Lithuania	15.5	15.0	67.5	65.4	17.0	19.6
Luxembourg (*)	18.2	16.1	67.8	69.6	14.0	14.3
Hungary (*)	15.0	14.5	68.8	66.5	16.2	18.9
Malta	16.1	13.9	70.0	67.2	13.9	18.8
Netherlands	17.9	16.1	67.4	65.1	14.7	18.9
Austria	15.4	14.4	67.5	66.9	17.1	18.7
Poland (*)	15.5	15.2	71.0	67.7	13.5	17.1
Portugal	15.6	13.8	66.7	64.6	17.7	21.5
Romania	16.3	15.6	68.2	66.2	15.4	18.2
Slovenia (*)	13.9	15.0	69.8	65.5	16.3	19.4
Slovakia	15.9	15.6	72.0	68.9	12.1	15.5
Finland	16.9	16.2	66.6	62.4	16.5	21.4
Sweden	16.8	17.7	65.7	62.4	17.5	19.8
United Kingdom	17.7	17.9	66.4	63.9	15.9	18.2
Iceland	20.9	19.3	67.6	66.6	11.5	14.1
Liechtenstein	16.8	14.7	70.9	67.8	12.4	17.5
Norway	19.2	17.7	66.2	65.3	14.6	16.9
Switzerland (*)	15.5	15.0	68.1	66.8	16.4	18.3
Montenegro	19.8	18.1	67.3	67.2	12.9	14.8
North Macedonia	18.5	16.5	70.1	69.8	11.4	13.7
Albania	24.1	17.7	65.9	68.8	10.0	13.6
Serbia (*)	15.4	14.4	67.3	65.7	17.2	19.9
Turkey	26.4	23.6	66.5	67.9	7.1	8.5

(*) Break in time series in various years between 2008 and 2018
(*) The population of unknown age is redistributed for calculating the age structure.
Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

eurostat

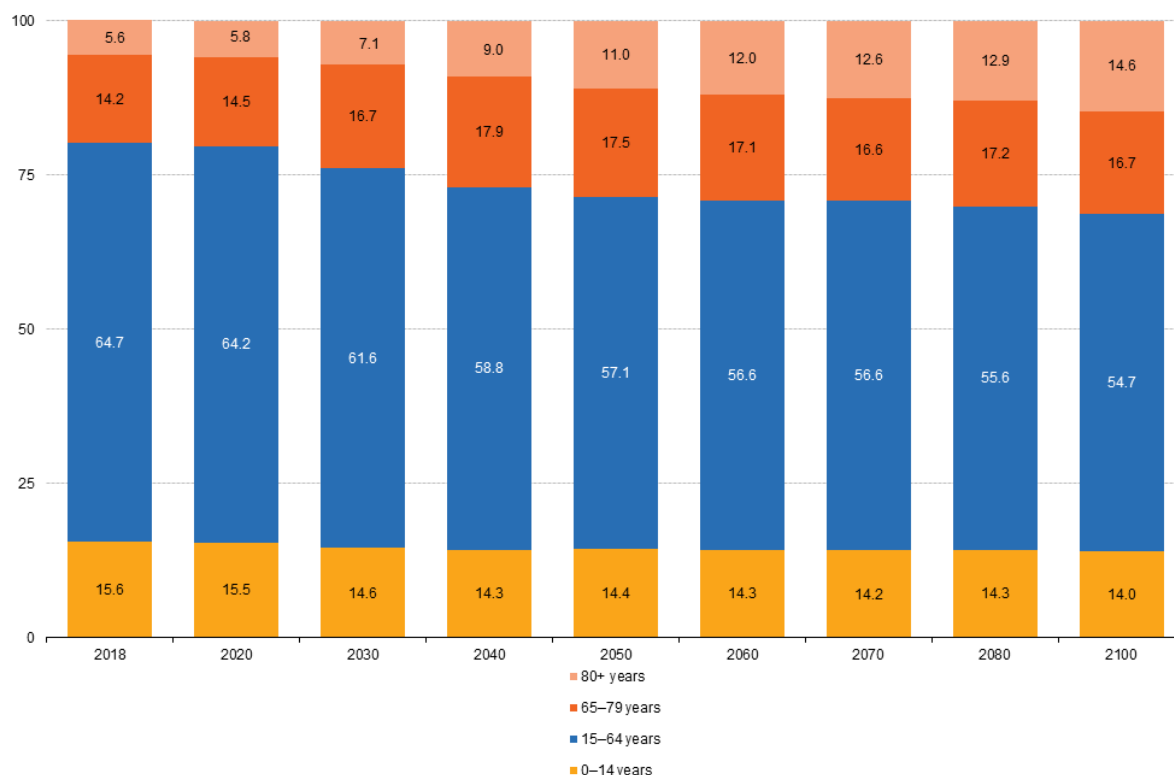
1. Tablica br.2 Dobna struktura stanovništva

¹³ [Potrebna je bolja zaštita temeljnih prava starijih osoba \(europa.eu\)](http://europa.eu)

¹⁴ [Europa je sve starija, 20 posto stanovništva ima više od 65 godina - Index.hr](#)

Tablica predstavlja 2008. godinu i 2018.g, tj. dobnu strukturu stanovništva prema dobnim skupinama. Ukupni broj stanovnika u EU-28 na dan 1. siječnja 2018. procijenjen je na 512,4 milijuna. Mladi (od 0 do 14 godina) čine 15,6 % stanovništva u EU-28 a radno sposobno stanovništvo (od 15 do 64 godine) čini 64,7 % ukupnog stanovništva. Starije osobe (65 ili više godina) čine 19,7 % stanovništva (za 0,3 postotna boda više nego prethodne godine te za 2,6 postotnih bodova više nego prije 10 godina).¹⁵

Population structure by major age groups, EU-28, 2018-2100
(% of total population)

Note: 2018: provisional. 2020–2100: projections (EUROPOP2018).
Source: Eurostat (online data codes: demo_pjanind and proj_18ndbi)

eurostat

Tablica. br 3. „Struktura stanovništva po glavnim dobnim skupinama, EU-28, 2018. – 2100.“

Starenje stanovništva jest progresivno starenje samog starijeg stanovništva, s obzirom na to da relativna važnost vrlo starog stanovništva raste brže od bilo kojeg drugog dobnog segmenta

¹⁵ [Archive:Struktura i starenje stanovništva - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

stanovništva EU-a. Predviđa se da će se udio osoba u dobi od 80 ili više godina u EU-28 povećati za dva i pol puta u razdoblju od 2018. do 2100., s 5,6 % na 14,6 %.¹⁶

5.2. PRAVA STARIJIH OSOBA U TEMELJNIM DOKUMENTIMA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA VIJEĆA EUROPE

Za zaštitu prava starijih osoba imamo dvije najvažnije odredbe pravno obvezujućih dokumenata:

1. KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA (iz 1950g.)
2. EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA (1961g)

U konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda se ne spominju izričito starije osobe, međutim, činjenica da se starije osobe i dob izričito ne spominju u Konvenciji, ne znači da ovaj instrument nije primjenjiv na zaštitu starijih osoba, ukoliko dođe do kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda ove populacije¹⁷

Kod diskriminacije starijih osoba, dob se može podvesti pod pojam „druga okolnost“ iz članka 14. Konvencije, odnosno „drugi status“ iz članka 1. stavka 1. Protokola broj 12. Osim odredbi o zabrani diskriminacije, za starije su osobe iznimno važne odredbe o pravu na život (članak 2. Konvencije), o zabrani mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja (članak 3. Konvencije), kao i one o pravu na poštivanje privatnog i obiteljskog života.¹⁸

Za zaštitu starijih osoba su, osim odredaba članka 23., važne i druge odredbe Revidirane Europske socijalne povelje, osobito one o pravu na zdravstvenu zaštitu Revidirane Povelje, o pravu na socijalnu sigurnost i o pravu na socijalnu i medicinsku pomoć.¹⁹

¹⁶ [Archive:Struktura i starenje stanovništva - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://archive.org/details/Struktura_i_starenje_stanovnistva_-_Statistics_Explained_(europa.eu)/page/n5/m0/bestquality)

¹⁷ <https://hrcak.srce.hr/file/193307>

¹⁸

https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/KONVENCIJA_ZA_ZASTITU_LJUDSKIH_PRAVA_I_TEMELJNIH_SLOBODA_s_izmjenama_i_dopunama_iz_PROTOKOLA_br._15.pdf

¹⁹ <https://hrcak.srce.hr/file/193307>

6. ULOGA INSTITUCIJA I USTANOVA U SKRBI ZA STARIJE OSOBE

Institucije i prava koje se ostvaruju za starije osobe kojima je potrebna skrb dijele se na one koji prava ostvaruju direktno, tj. neposredno i na one koje su zadužene za kreiranje aktivnosti i mjera, može se reći da te utječu indirektno na ostvarivanje prava.

U daljnjem tekstu ćemo nabrojiti i objasniti ustanove i institucije u kojima starije osobe stječu direktna prava za pružanje pomoći.

CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

“Firststop shop” institucija u kojima osoba starije životne dobi ostvaraju prava na zajamčenu minimalnu naknadu (9,07% primatelja su osobe starije dobi, 1,16% starije od 65.), naknada za osobne potrebe korisnika smještaja, jednokratna naknada, osobna invalidnina (13,85% primatelja čine starije osobe), doplatak za pomoć i njegu (50,18%) te socijalne usluge u koje spadaju pomoć u kući (170 pružatelja, 9.500 osoba starijih, 3.300 temeljem rješenja, područja od iznimne važnosti) i usluga smještaja (institucijska ili izvaninstitucijska).²⁰

SOCIJALNA SKRB

Socijalna skrb je djelatnost čija je zadaća pružanje pomoći u zadovoljavanju životnih potreba osobama koje su nemoćne to učiniti same ili nisu u mogućnosti. Zakonom o socijalnoj skrbi temeljno su izražena prava za osobe koje se nalaze u teškoj životnoj situaciji i kojima je potrebna pomoć za izlazak iz problema. Starije osobe koje nemaju dovoljno sredstava i koje se nalaze u teškoj životnoj situaciji pokušava im se pomoć tako da se zadovoljavaju osnovne životne potrebe u sustavu socijalne skrbi gdje se najčešće koriste sljedeća prava propisana navedenim zakonom:

- Doplatak za pomoć
- Njega i smještaj
- Osobna invalidnina
- Pomoć u kući

²⁰ [Uloga ustanova i institucija u skrbi za starije osobe \(seniori.hr\)](http://seniori.hr)

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA – vlada poduzima korake da se osigura pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti starijim osobama, te kampanje za prevenciju i rano otkrivanje bolesti.

RAD I ZAPOSŁJAVANJE- vlada se trudi poticati zapošljavanje starijih osoba i provesti osigurane povoljne uvjete da se potakne što bolji ekonomski doprinos i socijalna uključenost

PRAVO NA STANOVANJE- nastoji se osigurati pristupačnost stambenog prostora i promicati pravo na adekvatno stanovanje

PREVENCIJA NASILJA I ZLOSTAVLJANJA- radi se na sprječavanju zlostavljanja i nasilja nad starijim osoba te provodi zakonske okvire u skladu sa njihovom zaštitom starijih osoba

Korisnici socijalne skrbi su:

- ✚ Samac ili kućanstvo koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba
- ✚ Dijete bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete rane i predškolske dobi s razvojnim odstupanjem ili razvojnim rizikom, dijete s teškoćama u razvoju, dijete s problemima u ponašanju, dijete bez pratnje koje se zatekne izvan mjesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti se za njega te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike
- ✚ Obitelj kojoj je zbog narušenih odnosa ili drugih nepovoljnih okolnosti potrebna stručna pomoć ili druga podrška
- ✚ Osoba s invaliditetom koja nije u mogućnosti udovoljiti osnovnim životnim potrebama
- ✚ Osoba koja je bila korisnik prava na uslugu smještaja ili organiziranog stanovanja, a kojoj je potrebno osigurati stanovanje dok za to traje potreba, a najduže do 26. godine života
- ✚ Osoba koja zbog starosti ili bolesti ne može samostalno skrbiti o osnovnim životnim potrebama
- ✚ Osoba ovisna o alkoholu, drogi, kockanju i drugim oblicima ovisnosti

- ✚ Trudnica ili roditelj s djetetom do godine dana života, iznimno do tri godine života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život

Naknade u sustavu socijalne skrbi

- ✚ zajamčena minimalna naknada
- ✚ naknada za troškove stanovanja
- ✚ naknada za ugroženog kupca energenata
- ✚ naknada za osobne potrebe
- ✚ jednokratna naknada
- ✚ naknada za pogrebne troškove
- ✚ naknada za redovito studiranje
- ✚ plaćanje troškova smještaja u učeničkom domu
- ✚ osobna invalidnina
- ✚ doplatak za pomoć i njegu
- ✚ status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja²¹

O pravima naknade u sustavu socijalne skrbi odlučuje Hrvatski Zavod za socijalni rad osim kad su u pitanju naknade za troškove stanovanja i plaćanja troškova smještaja učeničkog doma.

Djelatnost socijalne skrbi obavljaju:

- ✚ ustanove socijalne skrbi:
 - ✚ Zavod
 - ✚ Obiteljski centar
 - ✚ dom socijalne skrbi i
 - ✚ centar za pomoć u kući.
 - ✚ jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb
 - ✚ udruga, vjerska zajednica i druga pravna osoba
 - ✚ fizička osoba kao profesionalnu djelatnost ili kao obrtnik
 - ✚ udomiteljska obitelj.

²¹ [Sustav socijalne skrbi - gov.hr](http://Sustav_socijalne_skrbi_-_gov.hr)

Socijalne usluge su:

- + prva socijalna usluga
- + usluga sveobuhvatne procjene i planiranja
- + savjetovanje
- + stručna procjena
- + psihosocijalno savjetovanje
- + socijalno mentorstvo
- + obiteljska medijacija
- + psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja
- + psihosocijalna podrška
- + rana razvojna podrška
- + pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja
- + pomoć u kući
- + boravak
- + organizirano stanovanje i
- + smještaj.²²

Dom socijalne skrbi

Dom socijalne skrbi jest javna ustanova koju može osnovati Republika Hrvatska rješenjem Ministarstva nadležnog za područje socijalne skrbi.

Dom socijalne skrbi osniva se za obavljanje skrbi izvan vlastite obitelji, i to kao:

- + Dom za djecu i mlađe punoljetne osobe
- + Dom za djecu i odrasle
- + Dom za odrasle osobe

Osigurava usluge smještaja odraslih osoba kao institucijskog oblika skrbi, domovi za odrasle tjelesno i/ili mentalno oštećene osobe, domovi za psihički bolesne odrasle osobe, domovi za starije osobe.

Podjela domova za starije osobe s obzirom na osnivačka prava:

državni (3) decentralizirani (45) (ukupno 59% smještajnih institucijskih kapaciteta) i domovi drugih osnivača (97). 3,68% starijih smješteno, 25.990 na listama čekanja.²³

²² [Sustav socijalne skrbi - gov.hr](http://Sustav_socijalne_skrbi_-_gov.hr)

²³ [Grad Zagreb službene stranice](http://Grad_Zagreb_sluzbene_stranice)

CENTAR ZA POMOĆ U KUĆI

Pomoć u kući obuhvaća pomoć pri čišćenju pripremu ili nabavu te dostavu gotovih obroka, zadovoljavanje svakodnevnih potreba te održavanje higijene.

Ova vrsta pomoći može se odobriti osobi koja nije sposobna brinuti se sama o svojim životnim potrebama, te niti uz pomoć roditelja, bračnog ili izvanbračnog druga partnera ili djeteta.

➤ Uvjeti za odobravanje usluge pomoći u kući su da:

- ✚ osoba nema mogućnost da joj pomoć osiguraju roditelj, bračni ili izvanbračni drug, životni partner ili dijete
- ✚ osoba nema u vlasništvu imovinu kojom može osigurati sredstva za zadovoljavanje svakodnevnih životnih potreba (osim stana ili kuće koju osoba koristi za stanovanje)
- ✚ osoba nema sklopljen ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju (osim u slučaju pokretanja postupka za raskid, utvrđenje ništetnosti ili poništaj ugovora)
- ✚ prosječan mjesečni prihod samca ili prihod članova kućanstva u prethodna tri mjeseca prije pokretanja postupka ne prelazi iznos od 199,08 eura (1.500,00 kuna) (300 posto osnovice).

Ako prihod samca ili prihod po članu kućanstva prelazi iznos od 199,08 eura (1.500,00 kuna) (300% osnovice), a nije veći od 265,45 eura (2.000,00 kuna) (400% osnovice), korisniku koji ispunjava gore navedene uvjete odobrava se 50% cijene troškova usluge pomoći u kući.

➤ Usluga pomoći u kući obuhvaća:

- ✚ organiziranje prehrane (priprema ili nabava i dostava gotovih obroka)
- ✚ obavljanje kućnih poslova
- ✚ održavanje osobne higijene i/ili
- ✚ zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba.

Pružatelji usluge pomoć u kući

Uslugu pomoć u kući pruža dom socijalne skrbi, centar za pomoć u kući, udruga, vjerska zajednica i druga pravna osoba, fizička osoba koja djelatnost socijalne skrbi obavlja kao profesionalnu djelatnost ili kao obrtnik.

Do 31. prosinca 2022. godine postupak provode centri za socijalnu skrb, nadležni prema prebivalištu korisnika, a od 1. siječnja 2023. godine Hrvatski zavod za socijalni rad.²⁴

²⁴ [Pomoć u kući - gov.hr](http://Pomoć_u_kući_-_gov.hr)

7. NEPOSREDNA RAZINA ODLUČIVANJA I KREIRANJA MJERA MIJERA I AKTIVNOSTI

Mjere koje indirektno utječu na ostvarivanje prava

Jedinica lokalne samouprave

- ✚ Primarna razina zaštite – odobrava prava na novčane naknade korisnicima (naknada za pravo na troškove ogrijeva i naknada za troškove stanovanja)
- ✚ Sekundarna razina zaštite – određuje vođenje politike skrbi na lokalnoj razini od donošenja planova i strategija, osnivanje Socijalnih i drugih vijeća itd.

Ministarstvo za demografiju, obitelj mlade i socijalnu politiku

Ima važnu ulogu pri kreiranju politika prema starijim osobama kao i pučki pravobranitelj i Vlada RH. Izazovi koje neprestano susrećemo jesu kontinuirano starenje stanovništva, nejednakosti pri pružanju usluga ili kvaliteti pružanju usluga, nedovoljno podataka, evaluacija, deficit financijskih sredstava i specifične potrebe pojedinih starijih (oboljeli od demencije, palijativni..)

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku:

- ✚ Predlaže mjere usmjerene na porast nataliteta, uravnoteženje dobne strukture
- ✚ Obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na praćenja i analizu demografskih trendova i kretanja u Republici Hrvatskoj, posebice promjene u broju stanovnika, prirodnom kretanju stanovništva migracijama i strukturi stanovništva
- ✚ Motivira mlade za ostanak u Hrvatskoj
- ✚ Usklađuje rad državnih i ostalih tijela pri ostvarivanju aktivnosti demografskog razvitaka i populacijske politike
- ✚ Predlaže Vladi RH promjene zakona i drugih propisa vezano uz područje demografske politike
- ✚ Pruža potporu lokalnoj i regionalnoj samoupravi te organizacijama civilnog društva

8. PRAVA STARIJIH OSOBA

Prava starijih osoba u Republici Hrvatskoj su uređena Zakonom o socijalnoj skrbi i Zakonom o zaštiti potrošača.

Što se tiče Zakona o socijalnoj skrbi obuhvaća nekoliko nužnih prava za starije osobe a to su:

- ✚ Pravo na socijalnu skrb koja se nalaze u stanju socijalne potrebe, dakle smještaj, financijska pomoć ili smještaj u ustanovu socijalne skrbi ili pomoć i podršku kod kuće.
- ✚ Pravo na skrb kod kuće se pruža da bi osoba što duže ostala u vlastitom domu i okruženju (pomoć kućanskih poslova, zdravstvena njega)
- ✚ Pravo na smještaj u ustanove socijalne skrbi za osobe koje nemaju adekvatne uvjete ili obiteljsku skrb imaju pravo biti smješteni u ustanovu socijalne skrbi
- ✚ Pravo na doplatak za pomoć i njegu za starije osobe koje imaju invaliditet ili potrebu za stalnu tuđu pomoć imaju pravo na doplatak kako bi im se omogućila dodatna financijska podrška
- ✚ Pravo na prijevoz i mobilnost isto tako može im se osigurati pravo na subvencionirani prijevoz ili druge pogodnosti kako bi se olakšala mobilnost starijih osoba i naravno veća neovisnost

Ova prava se detaljnije razrađuju u različitim podzakonskim aktima i propisima koji se primjenjuju na provedbu Zakona o socijalnoj skrbi, isto tako socijalna skrb može varirati ovisno o lokalnoj samoupravi i regiji.

9. PUČKA PRAVOBRANITELJICA

Pučki pravobranitelj ima važnu ulogu u zaštiti prava starijih osoba i promicanju njihovih interesa. Funkcija pučkog pravobranitelja je da prati provedbu ljudskih prava i sloboda te osigura da se prava građana, uključujući da se starije osobe zaštite i poštuju.

Funkcije pravobranitelja:

- ✚ Istraživanje pritužbi- prima pritužbe starijih osoba koje se odnose na kršenje njihovih prava ili loša postupanja od strana državnih tijela, privatnih subjekata i institucija
- ✚ Promocija prava- ima zadatak promicati prava starijih osoba i senzibilirati javnost o njihovim potrebama i izazovima koje im se nalaze na putu
- ✚ Suradnja s vlastima – surađuje s institucijama, vladom i lokalnim samoupravama kako se osigurala bolja provedba politika i programa usmjerenih prema starijim osobama
- ✚ Edukacija- organizira edukativne programe za starije osobe i profesionalce koje rade s njima kako bi se podigla svijest o njihovim obvezama i pravima
- ✚ Monitorno pravo- prate primjene zakona i politika koje se odnose na starije osobe i podnosi preporuke i izvještaje kako bi se unaprijedila njihova zaštita
- ✚ Aktivnost zaštite – u slučajevima kršenja prava starijih osoba, pravobranitelj može intervenirati istraživati situaciju i uputiti preporuke kako bi se problem riješio.

10. STARIJE OSOBE U RH

U Republici Hrvatskoj imamo 850 tisuća građana starije od 65 godina.²⁵ Stopa rizika od siromaštva u RH je 19,3% (opća populacija); gledano po dobnim skupinama, najviša je među starijima od 65 (28,1%), a u najtežoj situaciji su samci u toj dobi (48,1%).²⁶ Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, objavljenom u 2022. godini, 22,45% stanovnika RH u dobi je od 65 i više godina. Više od četvrtine stanovništva je starije od 65 godina u Šibensko-kninskoj (27,39%), Ličko-senjskoj (26,26%) i Primorsko-goranskoj županiji (25,82%). Stopa rizika od siromaštva za ovu skupinu iznosila je 32,4%, pri tome za žene 37%, a za starije osobe u jednočlanom kućanstvu čak 55,3%, što je velik i zabrinjavajući porast u odnosu na 2020. godinu, kada je iznosila 52,1%. Drugim riječima, više nego svaka druga starija osoba koja živi sama u riziku je od siromaštva.²⁷ Vlada RH 2022. godine donosi odluku o isplati jednokratne novčane naknade zbog rasta cijena i potrebu za hitne mjere pomoći, za umirovljenike do mirovine 4.360 kn u iznosu od 400 kn do 1200 kn, ovisno o visini mirovine. Isplata je bilo obuhvaćeno oko 690.000 umirovljenika međutim nisu obuhvaćeni siromašni umirovljenici koji žive u RH, a mirovinu primaju iz inozemstva. Prema podacima HZMO-a, na dan 31. prosinca 2022. bilo je evidentirano 6.418 korisnika nacionalne naknade za starije osobe, najviše u Gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji i Osječko-baranjskoj županiji, a 1.090 korisnika nacionalne naknade bilo je u dobi od 80 i više godina.

MRMSOSP navodi da je od početka primjene Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe (1. siječnja 2021.) do 14. studenog 2022. podneseno 13.267 zahtjeva, na temelju kojih su 7.172 osobe ostvarile ovo pravo, odnosno 54%. Pri tome MRMSOSP ukazuje da su najčešći razlozi odbijanja zahtjeva veći prihodi podnositelja i/ili njegovih članova kućanstva od propisanog cenzusa, neispunjavanje uvjeta neprekinutog prebivališta u trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva, te korištenje ZMN-a. Vezano za uvjet duljine prebivališta smo u Izvješću za 2021. godinu ukazali da ovako propisana duljina može posebno otegotno utjecati na mogućnost dijela povratnika da ostvare ovu naknadu, iako ispunjavaju ostale uvjete. Nadalje, prihodovni kriterij da korisniku i/ili članovima kućanstva prihod ostvaren u prethodnoj mjesечно ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade, iz obuhvata ove naknade izostavlja brojne starije osobe koje su u riziku od siromaštva.²⁸

²⁵ <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/procjena-stanovnistva/>

²⁶ <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29178>

²⁷ <https://www.ombudsman.hr/hr/prava-starijih-osoba-2/>

²⁸ <https://www.ombudsman.hr/hr/prava-starijih-osoba-2/>

10.1. DOMOVI ZA STARIJE I NEMOĆNE

Izvučeno iz podataka MRMSOSP-a, u RH djeluje 686 pružatelja usluge smještaja za starije osobe koji raspolažu smještajnim kapacitetima za 29.624 korisnika, pri čemu je većina korisnika u domove smještena ugovorom, a tek manji dio rješenjem centara za socijalnu skrb.

U veljači 2022. donesen je dugoočekivani ZSS, koji u odnosu na raniji zakon ne predviđa obiteljske domove kao oblik pružanja usluge smještaja. Novi ZSS ih spominje u prijelaznim i završnim odredbama gdje se navodi da obiteljski domovi osnovani prema odredbama ranije važećeg zakona nastavljaju pružati socijalne usluge najkasnije do 31. prosinca 2026. godine, do kada bi se trebali „transformirati“, odnosno uskladiti svoj organizacijski oblik s odredbama novog ZSS-a.

Udruga za informiranje, širenje i razvoj socijalnih usluga za starije osobe „starKA“, čiji su članovi većinom obiteljski domovi, u kojima je ukupno smješteno oko 950 korisnika, navodi da ih je tek manji dio započeo s usklađivanjem, a da mnogi razmišljaju o prestanku obavljanja djelatnosti.

Prema Udruzi „starKA“ razlozi su financijska neisplativost obavljanja djelatnosti, manjak radne snage te zamor zbog neizvjesnosti i najava zatvaranja obiteljskih domova u protekle dvije godine, pri čemu se ističe da većina obiteljskih domova koji planiraju nastaviti s radom čeka zadnji rok za usklađivanje. Navedeno potvrđuju i medijski natpisi da je dio privatnih domova u Dalmaciji već zatvoren i da su objekti prenamijenjeni za turizam.

Pri tome u domovima kronično nedostaje smještaja pa prema procjeni Udruge „starKA“, utemeljenoj na broju upita za smještaj, potražnja premašuje ponudu smještaja za otprilike 20% i to za hitne slučajeve – za starije osobe koje nakon bolničkog liječenja ili iz drugih ozbiljnih zdravstvenih razloga trebaju 24-satnu pomoć i podršku²⁹

²⁹ <https://www.ombudsman.hr/hr/prava-starijih-osoba-2/>

11.MIROVINSKO OSIGURANJE

Mirovinsko osiguranje u RH je sustav osiguranja koji osigurava prihode umirovljenicima nakon što završe svoj radni vijek. To su doprinosi koji se izravno uplaćuju u obvezni mirovinski fond, a visina mirovine ovisi o visini uplaćenih doprinosa i broju godina radnog staža.

PRVI STUP- OBVEZNI MIROVINSKI FOND

Obuhvaća osiguranike koji uplaćuju obvezni mirovinske doprinose tijekom svog radnog vijeka

DRUGI STUP – DOPRINOSI U DOBOROVOLJNE MIROVINSKE FONDOVE

U njemu osiguranici mogu dodatno uplaćivati doprinose u privatne mirovinske fondove kako bi poboljšali svoje buduće mirovine

TREĆI STUP- DODATNO DOBROVOLJNO MIROVINSKO OSIGURANJE

Omoguće građanima da samostalno uplaćuju dodatne doprinose u privatne mirovinske fondove ili osiguravateljskim društvima kako bi osigurali dodatne prihode tijekom mirovine

U RH sukladno podacima iz izvještaja pučkog pravobranitelja HZMO je kao i 2021. godine imao ulogu provedbenog tijela za isplatu jednokratne pomoći umirovljenicima te je, prema podacima HZMO-a, tzv. energetska dodatak isplaćen za 690.055 korisnika mirovina, tzv. inflatorni dodatak je isplaćen za 693.542 korisnika, a treće jednokratno novčano primanje isplaćeno je za 685.887 korisnika (dijelu umirovljenika bit će isplaćeno u 2023. godine).³⁰

³⁰ <https://www.ombudsman.hr/hr/prava-starijih-osoba-2/>

Slika 2. [Financijska pismenost: Što je dobrovoljna mirovinska štednja? – Plavi ured](#)

11.1. NACIONALNA NAKNADA ZA STARIJE OSOBE

Prema Zakonu o Nacionalnoj naknadi za starije osobe koji je objavljen u NN stupio je na snagu 1. siječnja 2021. godine. Osigurava se novčana primanja za osobe starije od 65. godina

Pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe može ostvariti hrvatski državljanin koji je navršio 65 godina života s prebivalištem na području Republike Hrvatske u neprekidnom trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Uz navedeni uvjet, podnositelj zahtjeva mora ispuniti i sljedeće uvjete:

da nije korisnik mirovine niti osiguranik u obveznom mirovinskom osiguranju

da njegov prihod i/ili prihod članova njegovoga kućanstva ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade za starije osobe

da nije korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu prema propisima o socijalnoj skrbi

da mu nije priznato pravo na uslugu smještaja prema propisima o socijalnoj skrbi

da nije sklopio ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ili ugovor o doživotnom uzdržavanju kao primatelj uzdržavanja.³¹

Postupak se može pokrenuti podnošenjem zahtjeva područnoj ustrojstvenoj jedinici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje nadležnoj prema prebivalištu.

Pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe pripada od dana podnošenja urednog zahtjeva, ako su ispunjeni uvjeti propisani za stjecanje prava.

Korisniku mirovine pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe pripada od prvoga dana nakon obustave isplate mirovine iz obveznog mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

Korisniku zajamčene minimalne naknade pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe pripada od prvoga dana nakon prestanka prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

O pravu na nacionalnu naknadu u prvom stupnju rješava područna ustrojstvena jedinica Zavoda prema prebivalištu podnositelja zahtjeva.

Protiv rješenja o pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe može se podnijeti žalba, a o žalbi protiv prvostupanjskog rješenja o pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe rješava središnja ustrojstvena jedinica Zavoda.

Protiv drugostupanjskog rješenja može se pokrenuti upravni spor.

Nacionalna naknada od 1. siječnja 2023. iznosi 120,71 EUR / 909,49 kn mjesečno i isplaćuje se od dana stupanja na snagu Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe.

Usklađuje se jedanput godišnje, počevši od 1. siječnja 2022., prema stopi promjene indeksa potrošačkih cijena iz prethodne godine u odnosu na godinu koja joj prethodi, u skladu s podacima Državnog zavoda za statistiku, ako je stopa veća od nule.³²

Naknadu za starije osobe isplaćuju Zavod preko poslovnih banaka u Republici Hrvatskoj.

Tiskanica: [Zahtjev za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe](#)

e-Usluge: https://e-usluge.mirovinsko.hr/r/nacionalna_naknada

³¹ [Nacionalna naknada za starije osobe | Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje](#)

³² [Nacionalna naknada za starije osobe | Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje](#)

11.2. UMIROVLJENICI U REPUBLICI HRVATSKOJ

”Posljednjih trideset godina Hrvatska je kontinuirano bilježila povećanje broja umirovljenika, tako da smo 1990. imali tri zaposlena na jednog umirovljenika, odnosno gotovo dva milijuna zaposlenih i nešto više od 600 tisuća ljudi u mirovini. Od 1991. godine broj umirovljenika se više nego udvostručio, tako da se broj zaposlenih približio broju umirovljenika.

Pad broja umirovljenika tijekom 2021. posljedica je visoke smrtnosti u starijoj populaciji pa je tako lani umrlo gotovo 12 tisuća umirovljenika više od prosječnog broja umrlih u godinama prije korone. Zbog smrti korisnika lani je prestala isplata gotovo 61 tisuće mirovina³³.

Kao što smo već naveli u Republici Hrvatskoj je u roku dvije godine umrlo znatno više ljudi (oko 18 000 ljudi) što je mnogo više nego u proteklih godina. Prema istraživanjima u razdoblju dok je trajala korona smatra se da su na to utjecali i drugi faktori poput nepravodobne dostupnosti zdravstvenih usluga te neliječenja kroničnih i malignih bolesti.

Prema znanstvenim istraživanjima rizik smrti je veći za one ljude s nižim obrazovanjem i za one koji imaju niže prihode. 2020. godine u Hrvatskoj 66,56% mirovina prema Zakonu o mirovinskom osiguranju je bilo ispod linije siromaštva. U Hrvatskoj umirovljenici najviše rade u prerađivačkoj industriji, trgovini i ugostiteljstvu. “Prema našim internim podacima vidljivo je da to nisu korisnici s najnižom mirovinom odnosno da je nekakav prosjek bruto mirovine tih korisnika oko 4.600 kuna dok ako govorimo o korisnicima starosne mirovine, taj iznos je još i veći. Ministarstvo i zavod za zapošljavanje rade internetsku stranicu za s ponudom poslova isključivo za umirovljenike.

Prava mirovine u RH:

Starosna mirovina (65 godina života i 15 godina mirovinskog staža)

Prijevremena starosna mirovina (pravo na prijevremenu starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navršši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža, u prijelaznom razdoblju od 2020. do 2029. godine žene ostvaruju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu prema povoljnijim uvjetima, s nižom starosnom dobi i kraćim mirovinskim stažem)

³³ [Što je uzrok nezapamćenog pomora umirovljenika u RH? SIROMAŠNI UMIRU BRŽE! | Promise.hr](#)

Invalidska mirovina (postojanje djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti)

Prijevremena invalidska mirovina (invalid rada koji se profesionalnom rehabilitacijom osposobio za rad za druge poslove, a nakon završene rehabilitacije je dugotrajno bio nezaposlen, ima pravo na privremenu invalidsku mirovinu)

Obiteljska mirovina (Članovi obitelji umrlog osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu ako je osiguranik nakon kojeg ostvaruju pravo na mirovinu, navršio najmanje 5 godina staža osiguranja (radnog staža) ili najmanje 10 godina mirovinskog staža (radnog i posebnog staža, npr. u domobranima), ispunjavao uvjete dužine mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju)

Mirovine prema posebnim propisima (djelatne vojne osobe, policijski službenici i ovlaštene službene osobe pravosuđe, hrvatski branitelji iz domovinskog rata, radnici na poslovima razminiranja ...)

12.ZAKLJUČAK

Dosadašnji pristupi rješavanju problema adekvatne skrbi za starije osobe težište su stavljali na promjene zakonodavstva i politiku, zanemarujući stvarne potrebe starijih osoba.

Pokušavajući odgovoriti povećanim potrebama starijih osoba te pružiti usluge u zajednici, što bliže krajnjim korisnicima, posljednjih godina različiti oblici izvaninstitucionalne skrbi dobivaju sve značajniju ulogu (udomiteljstvo, getrološki centar , programi međugeneracijske solidarnosti). Ovako organizirane usluge imaju mnoge prednosti u odnosu na smještaj u ustanovama omogućavajući starijim osobama duži boravak u vlastitom domu, kao i zadovoljenje specifičnih potreba u lokalnoj sredini. Međutim, izvaninstitucionalni oblici skrbi uslijed kadrovske i financijske ograničenosti, nerijetko ostaju ograničeni na uzak krug socijalno ugroženih starijih osoba. Stoga u slučaju Hrvatske ne možemo govoriti o odgovarajućem sustavu brige o starijim osobama. Već smo naveli da se Republika Hrvatska nalazi već dugo u skupini „stara društva“. Više od 16 tisuća starijih živi u javnim (tj. državnim i decentraliziranim) i privatnim domovima za starije, dok ih je više od 6 tisuća na listama čekanja. Umirovljenici u RH su i dalje jedna od rizičnijih skupina. Prema istraživanja čak 70% živi ispod linije siromaštva. Prosječna mirovina u RH jest 3100 kn ili 411,68 eura. Zbog lošijeg zdravlja, siromaštva, i korone RH bilježi pomor umirovljenika. Broj umirovljenika je s milijun i 241 tisuću s kraja 2020. godine pao na milijun i 232 tisuće, koliko je bilo umirovljenika zadnjeg dana 2021. godine. Možemo zaključiti da pedesetih godina prošlog života ljudi su živjeli dvostruko duže nego njihovi preci prije sto godina. Preporuke od pučke pravobraniteljice glede umirovljenika jesu da se ublaži prihodovni cenzus kako bi veći broj starijih osoba mogao imati pomoć u kući, poveća iznos minimalne novčane naknade za starije članove kućanstva, povisi kazne za fizičke i pravne osobe koji pružaju usluge smještaja starijim osobama, proširi „lepezu“ socijalnih usluga kako bi im se omogućio što dulji ostanak starijih osoba među njihovim obiteljima, poveća broj inspektora te pojača broj nadzor obiteljskih domova, osiguravanje kapaciteta za žurno institucijsko zbrinjavanje. Jačanje skupine starijih osoba u svim područjima života postalo je realna opcija, pa ne čude zahtjevi za promjenama u pristupu i odnosu prema starijim osobama. Danas govorimo o konceptu aktivnog starenja te sudjelovanju starije osobe u donošenju i provođenju odluka bitnih za njezin život. Govorimo o starijim ljudima čije djelovanje i aktivnost ne prestaju u starosti i koji traže svoje mjesto u redistribuciji dobara i usluga. Starije osobe neminovno postaju dominantna skupina u strukturi stanovništva koja svakim danom postaje sve

utjecajnije je, kao takvu, treba uzimati u obzir. Uslijed nastalih promjena u društvenim procesima očekivana je veću prisutnost i aktivnost budućih starijih ljudi u svakodnevnom društvenom životu. Sve to pokazuje da će mlađe staro stanovništvo (65 - 74 godine) postati važan ljudski resurs razvoja i da ubuduće valja s njim računati. Osim o mlađem starom stanovništvu, danas možemo govoriti i o skupini duboko starih osoba, odnosno stogodišnjacima. Pojava ovih dobnih skupina ukazuje na velike demografske promjene i proces ukupnog starenja populacije kojim je Hrvatska duboko zahvaćena, što ne samo da iz temelja mijenja društvo kakvo danas poznajemo, već i nameće nove vrijednosne okvire i trendove života.

LITERATURA

WEB STRANICE

<https://www.ombudsman.hr/wp-content/uploads/2020/10/Kako-je-bit-starija-osoba-u-Hrvatskoj-pregled-problema-i-preporuka.pdf>

[Nacionalna naknada za starije osobe | Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje](#)

[CroRIS - CroSBI](#)

[Prava starijih osoba - Pučka pravobraniteljica \(ombudsman.hr\)](#)

[Odluka o donošenju Strategije socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine \(nn.hr\)](#)

[413352 \(srce.hr\)](#)

[Izvešće o provedbi Strategije socijalne skrbi za starije osobe.pdf \(gov.hr\)](#)

[Archive:Struktura i starenje stanovništva - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

[Mirovine prema posebnim propisima | Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje](#)

[Nacionalna naknada za starije osobe | Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje](#)

[209520 \(srce.hr\)](#)

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. [Dostupnost socijalnih prava i usluga za obitelji u općinama u ruralnim područjima Hrvatske \(srce.hr\)](#)

Tablica 1. [Archive:Struktura i starenje stanovništva - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

Tablica 2. [Archive:Struktura i starenje stanovništva - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

Tablice 3. [Državni zavod za statistiku - Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. \(gov.hr\)](#)

Slika 2. [Financijska pismenost: Što je dobrovoljna mirovinska štednja? – Plavi ured](#)

